

Programma van maatregelen Gent – Apostelhuizen

Jelke Van Buggenhout

Bornem
2021

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2021C170) uit te voeren. De initiatiefnemer wenst eerst meer zekerheid te bekomen over het verkrijgen van een vergunning voor bijkomende kosten ten aanzien van archeologisch onderzoek te maken. Het bureauonderzoek laat echter nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het onderzoeksgebied is gelegen binnen de historische stadskern van Gent, nabij de stadsomwalling. Historische kaarten tonen aan dat het terrein zeker vanaf de 16de eeuw bebouwd is. Het is nog onduidelijk welke impact de historische en huidige bebouwing op het bodemarchief hebben gehad. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn verschillende archeologische waarden gekend. Deze stammen voornamelijk uit de volle middeleeuwen tot nieuwe tijd. Een evaluatie van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het bodemarchief bedreigd is ter hoogte van de binnenkern. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein en de verwachte negatieve impact van de geplande bodemingrepen op het bodemarchief wordt bijkomend vooronderzoek nodig geacht ter hoogte van de binnenkern.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

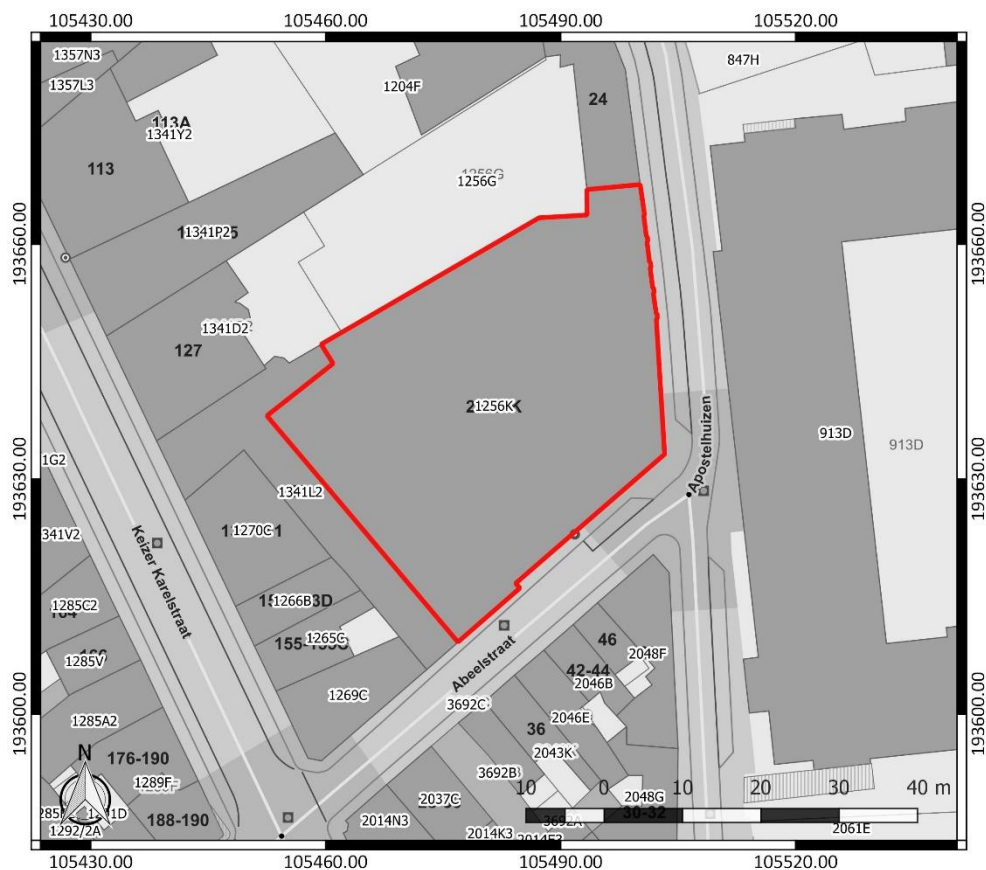
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Gent, Gent, Apostelhuizen, Visserij

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 105452.5, 193609.2
- 105503.2, 193667.6

Kadastrale percelen: Gent, Afdeling 4, sectie D, nummer 1256K

Kadastraal plan:

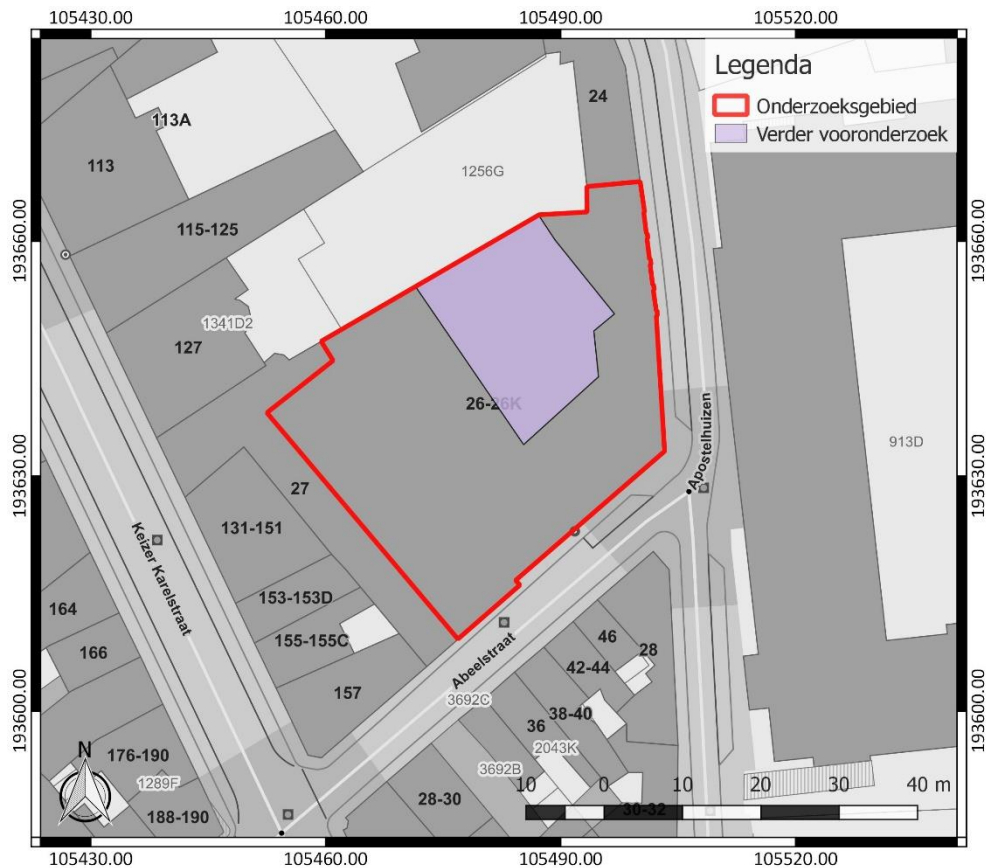
Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het Verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Figuur 2: Afbakening onderzoekszone voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd is.

Landschappelijk bodemonderzoek is eveneens niet mogelijk doordat het terrein volledig bebouwd is en de huidige bebouwing grotendeels behouden blijft. Waar de verharding wordt uitgebroken, zou een landschappelijk bodemonderzoek de bewaringstoestand van de bodem kunnen onderzoeken. Dit kan echter ook aan de hand van andere onderzoeksmethodes. Omdat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag is en een complexe verticale stratigrafie verwacht wordt, is het kosten-baten beter om meteen over te gaan tot de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek.

Wel dient een proefputtenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site met complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 394 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

De geplande werken hebben een ingrijpende impact op het onderzoeksgebied door de voorziening van verschillende septische putten van elk 20.000 liter, infiltratieputten van samen min. 20.000 liter en regenwaterputten van elk 5000 liter. Dit betekent een vermoedelijke verstoring van 2,80 m onder het maaiveld. Bovendien worden nog twee liftkokers geïnstalleerd, waarvan der verstoringdiepte nog niet gekend is.

Het bodemarchief dient onderzocht te worden tot op een diepte van 3,10 m onder het maaiveld (verstoringdiepte + 30 cm buffer) of totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek. Dit is de zone die onderzocht moet worden.

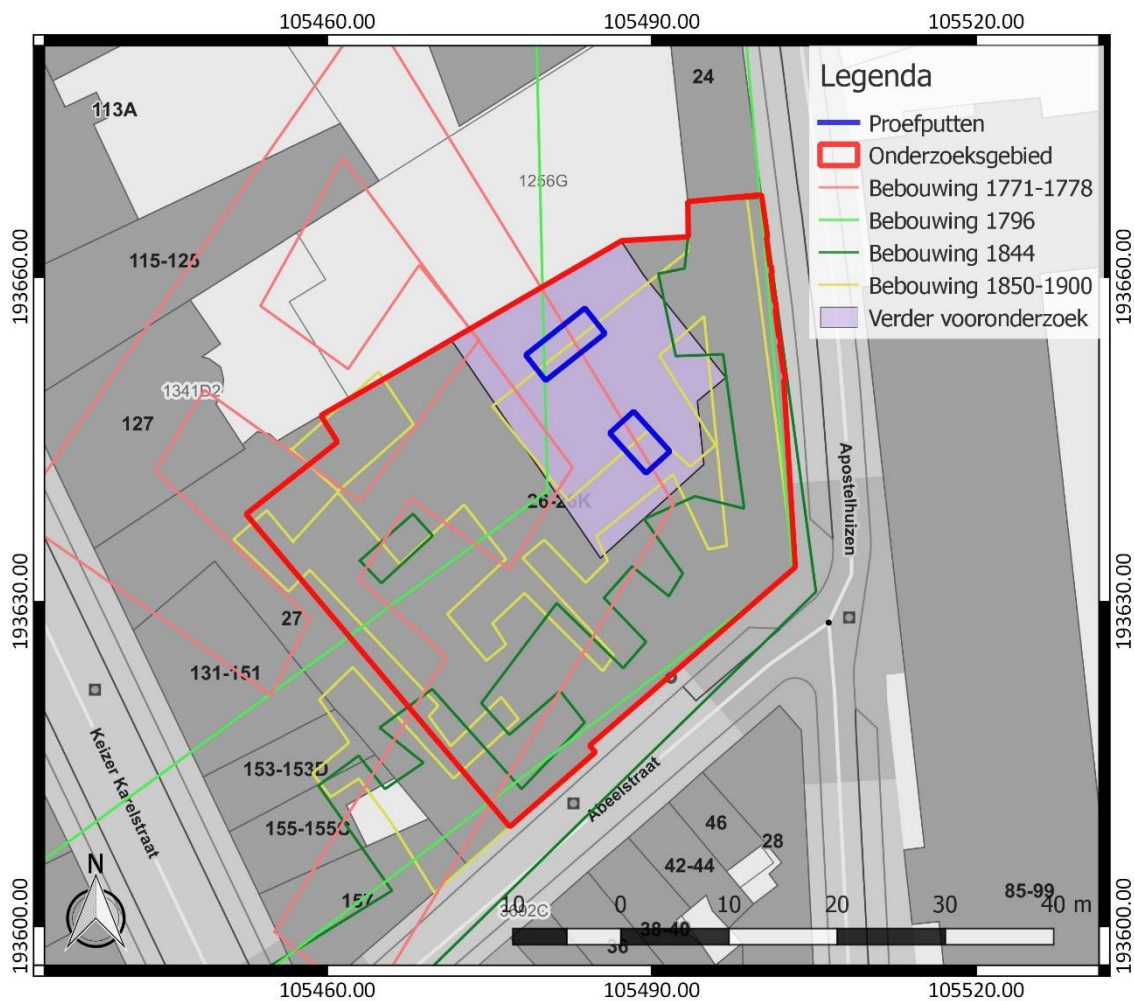
Proefputten

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

Er dienen twee proefputten aangelegd te worden. De ene aan te leggen proefput heeft een lengte van 7 m en een breedte van 3 m en de tweede aan te leggen proefput heeft een lengte van 5 m en een breedte van 3 m (Figuur 3). Ze kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De omvang van de proefputten is gekozen in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de nog aanwezige bebouwing op het terrein. Op die manier wordt ca. 9,1%

van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein.

De noordelijke proefput wordt zo aangelegd dat ze de verwachte resten van de historisch bebouwing onderzoekt die te zien waren op de verschillende historische kaarten van het einde van de 18de eeuw tot het einde van de 19de eeuw. De zuidelijke proefput wordt haaks hierop aangelegd en omvat mogelijk naast de resten van de historische bebouwing eveneens een stuk open ruimte dat aanwezig was tot het begin van de 20ste eeuw.

Figuur 3: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Na uitvoering van het proefputtenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving. Dit houdt in het uitvoeren van veldwerk, de uitwerking van de opgravingsresultaten en indien dit aan de orde is, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.